



## TOPLUMSAL CİNSİYET TEMELLİ ŞİDDET VE SOSYAL SERMAYE İLİŞKİSİ\* THE RELATIONSHIP BETWEEN SOCIAL CAPITAL AND GENDER-BASED VIOLENCE

Filiz YILDIRIM\*\*

Duygu ÖZTAŞ\*\*\*

Eda PURUTÇUOĞLU\*\*\*\*

### Öz

Kadına karşı şiddet, özellikle toplumsal normlara ve değerlere bağlı olarak “olağan” bir durum olarak kabul edildiğinde, kadınların formal ya da informal sosyal destek ağları sınırlanabilmektedir. Bu çalışmada şiddete maruz kalan kadınların sosyal destek ağları *bağlayan sosyal sermaye*, *köprü kuran sosyal sermaye* ve *bağ kuran sosyal sermaye* olmak üzere üç sosyal sermaye türü üzerinden irdelenmektedir. Toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusunda yapılan araştırmalar bu üç sosyal sermaye türü bağlamında incelendiğinde şiddete maruz kalan kadınların, yakın çevreleri dışındaki birey ya da kurumların desteğinden yararlanamadıklarını ve hatta yaşamlarını kaybettiklerini göstermektedir. Ulusal literatürde bu konuda herhangi bir çalışmaya rastlanmamasından hareketle bu derleme çalışmada, toplumsal cinsiyet temelli şiddete maruz kalan kadınların sosyal destek ağlarını sosyal sermaye yaklaşımı bağlamında tartışmak amaçlanmaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Sosyal Sermaye, Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet, Sosyal Destek, Kadın Çalışmaları.

### Abstract

When violence against woman is taken as an ‘acceptable’ situation, especially depending on the social norms and values, formal or informal social support networks of women can be restricted. In this study, social support networks of women subjected to violence are analyzed through three social capital types: *bonding social capital*, *bridging social capital* and *linking social capital*. When studies conducted on gender-based violence are analyzed through these three social capital types, it is seen that women subjected to violence cannot get any support from individuals and institutions except for their immediate relatives and even that they lose their lives. In review study, from the point that there is not any study on this field in national literature, it is aimed to discuss social support networks of women subjected to violence within the context of social capital approach.

**Keywords:** Social Capital, Gender-Based Violence, Social Support, Women Studies.

## 1. GİRİŞ

İnsanlık tarihi ile birlikte ortaya çıkan şiddet; bireysel ve toplumsal boyutlarından hareketle biyoloji, psikoloji, kriminoloji, sosyal hizmet, psikiyatri ve sosyoloji gibi daha pek çok alanda tartışılmaktadır. Ulusal (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2009; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2015) ve uluslararası düzeyde (WHO, 2013; FRA, 2014) yapılan pek çok araştırma sonuçları da kadına karşı şiddetin kültürel, coğrafi, dini, toplumsal ve ekonomik açıdan sınır tanımadığını göstermektedir. Özellikle toplumsal cinsiyet temelli şiddetten en çok zarar gören kadınlar ve kız çocukları olmaktadır. Ataerkil toplumlarda kadınların çoğunlukla ailelerindeki otoriter erkekler tarafından şiddete maruz kaldıkları bilinen bir gerçektir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2009; WHO, 2013). Böyle toplumlarda kadına uygulanan şiddet de dahil olmak üzere pek çok sorun “mahrem” olarak kabul edilmekte ve bu nedenle kapalı kapılar ardında şiddet sürdürülmektedir (Şenol ve Yıldız, 2013).

Kadına ve erkeğe atfedilen rol ve sorumluluklara bağlı olarak şiddete daha çok maruz kalan kadınların günlük yaşamlarındaki aktiviteleri, sosyal (destek) ağları ve dolayısıyla çevreleri ile etkileşimleri sınırlanmaktadır. Bu durum özellikle şiddet ortamında yaşamını sürdüren, şiddete maruz kalan ya da tanık olan kadınların başta insan kapitali olmak üzere çoğu zaman sosyal destek ağlarını kullanabilmeleri açısından risk oluşturmaktadır. Bu nedenle çalışmada şiddetin odağında yer alan kadınların sosyal destek ağları; “bağlayan” (yakın çevre etkileşimleri), “köprü kuran” (farklı statü ve gruplarla etkileşim) ve “bağ kuran” (makro çevre etkileşimi) olmak üzere üç sosyal sermaye türü üzerinden irdelenmektedir (Woolcock,

\* Bu çalışma, 6-7 Mart 2014 tarihleri arasında Ankara’da düzenlenen Aile İçi Şiddet ve Kadın Sempozyumu’nda sunulmuştur ve içeriği genişletilerek derlenmiştir.

\*\* Doç. Dr., Ankara Üniversitesi 1, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, e-posta: filizyildirim06@hotmail.com Sorumlu yazar.

\*\*\*Arş. Gör., Ankara Üniversitesi 2, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Ankara, e-posta: duyugkrts@gmail.com

\*\*\*\* Doç. Dr., Ankara Üniversitesi 3, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, e-posta: purutcu@agri.ankara.edu.tr



2001; Szreter ve Woolcock, 2003). Bu üç sosyal sermaye türü dikkate alındığında, yapılan araştırmalar (Basu, 2008; Parecki, 2011) şiddete maruz kalan kadınların, yakın çevreleri dışındaki bireylerin ya da kurumların desteğinden yararlanamadıklarını ve hatta yaşamlarını kaybettiklerini göstermektedir. Bu nedenle çalışmada toplumsal cinsiyet temelinde kadına uygulanan şiddetin kadınları nasıl savunmasız bıraktığını onların zayıflayan sosyal destek ağları (sosyal sermaye) üzerinden tartışmak ve kadına karşı şiddetin önlenmesine yönelik girişimlere katkıda bulunmak üzere çözüm önerileri sunmak amaçlanmaktadır.

## 2.SOSYAL SERMAYE

Sosyal sermaye kavramı ilk kez 1916 yılında Lyda Judson Hanifan (1916) tarafından bireylerin ve ailelerin günlük yaşam içerisinde kurduğu sosyal etkileşimleri, paylaşımları, karşılıklı güveni, sempatiyi ve birlikteliği açıklamak için kullanılmıştır (Hanifan, 1916). 1980 yılında Fransız sosyoloğu Pierre Bourdieu ve 1993 yılında James Coleman tarafından yürütülen çalışmalara bağlı olarak sosyal sermaye, teorik temelleri ile tartışılmaya başlanmıştır (Portes, 2000).

Bourdieu (1986) tarafından sosyal sermaye, bireysel ya da topluluk düzeyinde açıklanmaktadır (Bourdieu,1986). Coleman ise normlar ve yaptırımlar, bilgi ağları ve bilginin kullanılmasına bağlı olarak sosyal sermayeyi açıklamıştır (Coleman, 1990). Putnam (1995) ise değer paylaşımı temelinde ilişkilerin gelişmesi, bireysel ya da ortaklaşa yarar için mevcut kaynakların kullanılması bağlamında sosyal sermayeyi tanımlamıştır.

İlerleyen yıllarda ise sosyal sermaye; sağlık, göç, eğitim, refah ve kalkınma gibi pek çok alanda farklı açılardan tartışılmıştır (Molyneux, 2005). Genel olarak sosyal sermaye, toplumdaki örgütlenme yapısının temel bileşenlerini ifade eder. Bir anlamda karşılıklı yarar sağlamak amacı ile iş birliği yapma ilkeleri sosyal sermaye temelinde açıklanmaktadır (Galea, Karpati ve Kennedy, 2002). İlişkileri geliştirme, güveni inşa etme, ortak amaçlar etrafında biraraya gelmek için eyleme geçme gibi sosyal sermaye göstergeleri; ilişki ağlarının niteliğini ve niceliğini de göstermektedir (Putnam, 1995; Australian Bureau of Statistics, 2002). Nitekim Dünya Bankası (World Bank, 2011)'nın da belirttiği gibi sosyal sermaye, toplumdaki kurumlarla/kuruluşlarla sürdürülen ilişkilere ve normlara bağlı olarak sosyal etkileşimlerin niteliğini ve niceliğini ortaya koymaktadır. Bu yönü ile sosyal sermaye; karşılıklı etkileşim, entegrasyon ve duygusal bağlantıları da içerdiği için bir anlamda belirli bir sistem içindeki dayanışma unsurlarını da ortaya koyar. Örneğin belirli bir yerleşim yerinde yaşayanların birbiri ile uyumu, dayanışması, birbirlerine karşı dürüst olması, yardımlaşarak karşılıklı paylaşımlarda bulunması ve birbirlerine güvenmesi sosyal sermayeye bağlı olarak açıklanabilir (Zolotor ve Runyan, 2006; World Bank, 2011). OECD (2001)'nin de belirttiği gibi sosyal sermaye, bireylerin birbirleri arasındaki iş birliğini kolaylaştıran ortak normlara, değerlere ve güven temelinde oluşturdukları sosyal ağlara bağlı olarak gelişmektedir (OECD, 2001). Bu noktada sosyal ağlar toplum içindeki bireylerin sahip oldukları bağlantılardır ve bu bağlantılar toplumdaki bireylerin işbirliği yaparak topluma dahil olmalarını da belirler. Bu bir anlamda gelişen ait olma duygusu ve çevreye bağlılık ile mümkün olur. Çevreye bağlılık, karşılıklı dayanışma temelinde sevgi, saygı ve karşılıklı destek ile açıklanabilir. Ait olma duygusu ise bireylerin birbirlerine ve çevresine olan bağlılığını güçlendirir (Kennedy, Kawachi, Prothrow-Stith, Lochner ve Gupta, 1998; Zolotor ve Runyan, 2006).

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı gibi sosyal sermayenin, üzerinde görüş birliğine varılmış evrensel bir tanımı yoktur. Bu bir anlamda sosyal sermayenin, günlük yaşam içerisindeki yakın ve uzak çevre etkileşimlerini kapsamasına ve çok boyutlu bir kavram olmasına dayandırılabilir (Woolcock, 2001). Zira daha iyi eğitim olanaklarına bağlı olarak akademik başarının yükselmesi, sağlık düzeyinin ve istihdam olanaklarının artması, suçun azalması ve dolayısıyla kalkınmaya yatırım çoğu zaman sosyal sermayenin farklı boyutları üzerinden tartışılmaktadır (Putnam, 1995; Woolcock, 2001; Zolotor ve Runyan, 2006; Pham, 2013). Bazı araştırmacılar bu yönü ile sosyal sermayenin insanlar arasındaki iletişimin ve etkileşimin güçlenmesinde bir ölçüt olduğunu belirtmektedirler (Coleman, 1990; Putnam, 1995; Portes, 2000). Örneğin Putnam (2000) "Bowling Alone" adlı kitabında, toplumdaki bireylerin gönüllü organizasyonlara katılmalarının insanlar arasındaki ilişkileri güçlendirdiğini, insanların karşılıklı olarak birbirlerine güven duyduklarını belirtir. Böylece bireylerin aralarında karşılıklı kurallar oluşturarak bu kuralları kolaylıkla uygulayabildiklerini ifade etmektedir. Putnam (2000) bireylerin karşılıklı olarak kurallara uymaları ile aralarında güven geliştirmelerine dikkat çekerek sosyal sermayesi yüksek olan bölgelerde daha iyi örgütlenmenin, daha iyi eğitim ve sağlık olanaklarının olduğunu ve suç oranlarının azaldığını belirtmektedir. Ayrıca bir toplumda bireylerin komşularını tanımalarının, onlara güven duymalarının; yerel yönetimlerle, derneklerle ve farklı gruplarla iş birliği içerisinde olmalarının, birbirleri ile daha fazla vakit geçirmelerinin toplumun güçlenmesinde etkili olduğunu öne sürmektedir (Putnam, 2000). Bu noktada Putnam (1995), İtalya'da sosyal sermayesi gelişmiş olan bölgelerde devletin de daha etkin iş yaptığına dikkat çekmektedir (Putnam, 1995).



Diğer yandan Putnam (2000) bireylerin yakın çevre dışındaki etkileşimlerinin azalmasına bağlı olarak televizyon izleme gibi daha bireysel aktivitelerin yüksek oranda tercih edildiğine dikkat çekmektedir (Putnam, 2000). Bu durum, bir anlamda toplumdaki bireylerin sosyal sermayesinin azalmasına dayandırılmaktadır (Putnam, 2000). Bu bağlamda Putnam (1995) sosyal sermayenin “bağlayan” ve “köprü kuran” olmak üzere iki farklı türünü tanımlamaktadır. Bağlayan sosyal sermaye, yakın çevre ile daha bireysel düzeydeki ilişkileri ifade eder. Birbirleri ile rutin etkileşim içerisinde olan arkadaşlar ve aile bireyleri arasındaki bağlar bağlayan sosyal sermaye kapsamında değerlendirilir. Köprü kuran sosyal sermaye ise bireylerin yakın ilişkilerinin yanı sıra farklı kuşak, etnik köken ve sosyo-ekonomik statüden gelen bireylerin ve grupların kurdukları ve inşa ettikleri ilişki ağlarını ifade eder (Putnam, 1995). Literatürde bu sosyal sermaye türlerine ek olarak bağ kuran sosyal sermaye kavramı da eklenmiştir (Woolcock, 2001; Szreter ve Woolcock, 2003). Toplumdaki bireylerin ve grupların daha makro düzeydeki resmi kuruluşlar aracılığı ile kaynaklara, fikirlere ve bilgiye erişimlerinde bu sosyal sermaye türünün etkili olduğu belirtilmektedir. Bireylerin birbirleri ile kurdukları ilişkilerin ötesinde güçlü ilişkiler geliştirmelerinin de bu bağlar sayesinde olduğu vurgulanmaktadır (Woolcock, 2001).

Yukarıdaki üç sosyal sermaye türünü göz önünde bulundurarak sosyal ağlar arasında denge olması gerektiği belirtilmektedir. Bu bir anlamda, yakın ve uzak çevre etkileşimine bağlı olarak elde edilen sosyal ağlar arasındaki dengedir. Bu dengenin olmaması durumunda toplumda bölünmelerin ve kutuplaşmanın artacağı öne sürülmektedir. Örneğin bağ kuran sosyal sermaye temelinde sadece yakın çevredeki bireylerle ilişki kurulmasının, yakın çevre dışındaki bireylerin dışlanmasına ya da belirli kişilere yönelik ayrımcılık yapılmasına neden olacağı vurgulanmaktadır (Szreter ve Woolcock, 2003). Bu noktada Woolcock (2001) bu ağların dengeli olarak güçlenmesinin güveni arttıracaklarını ve insanların birbirlerine karşı daha duyarlı olacaklarını belirtmektedir. Bu güç sayesinde kendilerini güvende hisseden bireylerin toplumsal aktivitelere katılımının artacağını ve toplumsal farkındalığın daha yüksek düzeyde olacağını ifade etmektedir (Woolcock, 2001). Düşük sosyal sermaye düzeyi ise genellikle toplum içinde şiddet ve suç oranlarının artması ile ilişkilendirilmektedir (Kennedy vd. 1998; Galea, Karpati ve Kennedy, 2002).

### **2.1.Sosyal Sermaye ve Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet**

Küresel bir sorun olarak tartışılan şiddet, özellikle kadınların/kız çocuklarının güçlenmesinde, sosyal yaşamlarını sürdürmelerinde ve toplumsal yaşamın hemen her alanında kadın hakları açısından engel teşkil etmektedir. Şiddet; sağlık, tedavi ve adalet hizmetlerine erişememeye, sosyal hizmetlerden yararlanamamaya, iş yerinde çalışma kapasitesinin düşmesine, ekonomik kayıplara ve hatta kadının yaşamını yitirmesine kadar pek çok olumsuz sonuçlara neden olmaktadır (Mcilwane, 2013; Bishwajit, Sarker ve Yaya, 2016).

Dünya Sağlık Örgütü’ne (WHO) göre kadınların %42’sinin fiziksel ya da cinsel şiddete maruz kaldıkları, fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalan kadınların 1.5 kat kadar daha fazla sifiliz, gonore ve klamidya enfeksiyonlarını geçirdikleri belirtilmektedir. Ayrıca şiddete maruz kalan kadınların daha fazla alkol problemleri yaşadıkları, daha çok istemli düşük yaptıkları, %16’sının ise daha düşük doğum ağırlığında bebek sahibi olma ihtimallerinin olduğu vurgulanmaktadır. Hatta kadınların %38’inin ise eşleri tarafından öldürüldüğü bulunmuştur (WHO, 2013).

Kadına yönelik şiddetin nedenleri biyolojik, psikolojik, sosyal ve kültürel açıdan farklı boyutları ile tartışılmaktadır. Kadına karşı şiddet, sosyo-kültürel açıdan incelendiğinde temelinde genellikle toplumsal cinsiyet rol ve sorumluluklarının olduğu belirtilmektedir (Akin, 2007; Altınay ve Arat, 2008; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2009; Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2014). Çünkü patriarkal sistem içinde kadınlar, erkeklerin kontrol ve gücüne itaat etmek zorunda kalmaktadırlar. Zira bugün toplumsal cinsiyet rol ve sorumlulukları temelinde kadına karşı ayrımcılık nedeniyle çoğu kadın eğitim, çalışma yaşamı, siyasi kararlara katılım gibi haklarından ve özgürlüklerinden mahrum kalmaktadır (Akin, 2007). Böylece kadınların sosyal ağları da oldukça sınırlı hale gelmektedir. Çünkü geleneksel olarak kadınlar; evin temizliği, çocukların yetiştirilmesi gibi ev içindeki işlerden sorumlu tutulmaktadırlar. Bu nedenle kadınların geleneksel rollere daha fazla zaman harcadıkları ve daha çok akrabalık bağlarına sahip oldukları belirtilmektedir (Norris ve Inglehart, 2006; World Bank, 2011). Bu bağlamda geleneksel toplumlarda kadınların ağları, yaşam biçiminin parçasını oluşturan ekonomik olmayan kaynaklar ile ilişkilendirilmektedir (Molyneux, 2005). Bu kadınların sosyal sermayelerinin ise genellikle “bağlayan sosyal sermaye” düzeyinde kaldığı ifade edilebilir. Örneğin Hindistan geleneksel kültür yapısında aile, oldukça önemlidir. Ailedeki yaşlıların bakımını çocuklar üstlenmektedirler. Bazı ailelerde erken yaşta evlenen kız çocukları, eşlerinin ailesinin yanına göç etmektedirler. Böylece bu kız çocukları ailede ücretsiz işçi olarak çalışmaya başlamaktadırlar. Erken yaşlarda annesi tarafından yemek pişirme, temizlik ve diğer ev işlerini yapma konusunda yetiştirilen kız



çocuklarından evlendiklerinde, eşlerinin bakımını ve ev işlerini yapma konusunda mükemmel olmaları beklenir. Özellikle ev işleri ile oldukça fazla meşgul olan ve yakın çevre dışındaki bireylerle iletişimi olmayan bu kız çocuklarının aile içerisindeki bağları daha güçlü olmaktadır. Böylece ev ile ilgili işlerde daha aktif olan bu kız çocukları başka bireylerle tanışma imkanına da sahip olamamaktadırlar (Parecki, 2011). Böyle bir sistem içinde kadınlardan beklenen rol ve sorumluluklara kadınların itaatsizliği ise şiddet uygulanmasının nedeni olabilmektedir. Örneğin Altınay ve Arat (2008)'ın kadınlar üzerinde yürüttükleri araştırmada erkeklerin kadınlara neden şiddet uyguladıkları sorulmuştur. Bu soruya kadınların yaklaşık %25'i erkeğe itaatsizlik, erkeklerin kendilerini kadınlardan güçlü görmeleri, şiddeti erkeklerin üstünlük sağlama aracı olarak kullanmaları gibi yanıtlar vermişlerdir. Erkeklerin evde liderlik durumlarının tehlikeye girmesi durumunda da kadına yönelik şiddet artabilmektedir. Toplumsal cinsiyet ayrımcılığının bir ürünü olan bu şiddet; toplumsal yapıdan, kültürden, kadının toplumdaki statüsünden, doğurganlık özelliğine kadar geniş bir yelpazede sıralanabilecek etmenler nedeniyle ortaya çıkabilmektedir (UN, 2006).

Şiddet, kadınların doğuştan sahip oldukları haklarını kullanmalarını ve yaşamlarını yönetmelerini engellemekte, yaşam biçimlerine de yön vermektedir (Akin, 2007; Demirbilek, 2007). Ayrıca kadınların sosyal ağlar geliştirmeleri için gerekli olan kendine güveni zedelemekte, aile ilişkilerinin gelişmesini engelleyebilmekte, ortak amaçlar doğrultusunda yakın ve uzak çevreleri ile işbirliği yapmalarını olanaksız kılmaktadır (World Bank, 2011). Çünkü şiddeti önlemeye yönelik informal ve formal kontrol, özellikle kadına şiddet uygulayan bireyin kendi yaşamı için tehdit ya da aile mahremiyetine müdahale olarak düşünülebilmektedir. Bu nedenle kadınların mahkemelere, emniyet güçlerine, sağlık kuruluşlarına erişmeleri engellenebilmektedir. Hatta şiddet uygulayan bireyler; kadınların, aileleri ya da arkadaşları ile görüşmelerini dahi yasaklayabilmektedirler. Böyle bir sistem içinde kadına yönelik şiddeti ailenin mahremiyetindeki sorun olarak algılayan kadının arkadaşları ve ailesi gibi yakın çevresindekilerin de kadın adına müdahale girişimleri azalmakta ve hatta şiddeti önlemek için hiçbir girişimleri olmayabilmektedir (Basu, 2008).

Diğer yandan kadının utanç verici olarak nitelendirdiği bu yaşamı sürdürmesi, ailesi ve akrabaları ile yaklaşmasını da olumsuz bir biçimde etkileyebilmektedir. Böylece kadının toplumsal yaşamdan uzaklaşması ve korkuları, şiddete engel olmak için sosyal destek ağlarına erişme arayışlarına da engel olabilmektedir (Das, Basu ve Basu, 2001; Bui ve Morash, 2007; Tatlıoğlu, 2013). "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet" araştırması sonuçları da göstermektedir ki şiddet gören her iki kadından biri, yaşadığı şiddeti kimseye anlatamamaktadır. Şiddeti anlatan kadınların ise gördüğü şiddeti sadece aile bireyleri ve arkadaşları ile paylaştıkları belirtilmektedir. Buna göre kadınların %34'ünün yaşadıkları şiddeti ailesi; %22'sinin arkadaşları, %12'sinin ise erkeğin ailesi ile paylaştıkları saptanmıştır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2009). Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (FRA) (2014)'nın 28 Avrupa Birliği ülkesinde yaşayan 18-74 yaş grubundaki 42.000 kadın üzerinde yürütmüş olduğu çalışmanın bulguları da bu sonuçları desteklemektedir. Buna göre kadınların sadece %14'ü eşlerinden, %13'ü ise aile dışındaki bireylerden gördüğü şiddeti ilgili makamlara bildirmişlerdir (FRA, 2014). Bu sonuçlardan da anlaşılmaktadır ki şiddet, kadınların sosyal sermayelerini geliştirmelerine engel olmakta ya da sosyal destek ağlarını aile, arkadaşlar, akrabalar ya da komşular (yani bağlayan sosyal sermaye) ile sınırlamaktadır. Hatta bu sorun ailenin mahremiyeti olarak düşünülmekte ve bu nedenle şiddete maruz kalan kadınların yaşamlarını kaybetmeleri de söz konusu olabilmektedir.

### 3.SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde kadınlar, halen eşit olmayan güç ilişkileri nedeni ile toplumsal alanda cinsiyet ayrımına maruz kalmaya devam etmektedirler (Vefikuluçay-Yılmaz vd., 2009). Bu durum kadınların kendilerini değersiz görmelerine, toplumsal normların ve kuralların beraberinde getirdiği şiddete boyun eğen yaşam biçimini benimsemelerine ve sürdürmelerine neden olabilmektedir (World Bank, 2001; Molyneux, 2005). Oysa kadınların şiddet eylemine son vermelerinde ya da şiddeti sonlandırma kararı almalarında yaşamlarını yönetebilmeleri oldukça önemlidir. Bu süreçte sahip oldukları sosyal destek ağları (sosyal sermaye) şiddete karşı mücadele etmelerinde oldukça etkili olmaktadır. Ancak erkeklere göre kadınların sosyal destek ağlarının genellikle yakın çevrelerindeki aile, akraba, arkadaş gibi bireylerle sınırlı kalması (bağlayan sosyal sermaye), şiddet ortamından uzaklaşmalarına engel olmaktadır. Çünkü çoğu zaman erkek egemen aile ilişkilerine boyun eğen aile, akraba gibi yakın çevredeki bireyler şiddetin normalleştirilerek içselleştirilmesine de neden olmaktadır. Böyle bir sistem içinde bazen daha katı bir biçimde uygulanan gelenek ve kurallara bağlı olarak şiddete maruz kalan kadınlar aile ve arkadaş çevrelerinden izole bir biçimde şiddet uygulayan eşlerine bağımlı bir yaşam sürdürmek durumunda kalabilmektedirler. Böylece şiddetin odağındaki kadınların şiddetle başa çıkmaları ve yardım arayışları da oldukça sınırlı olmaktadır. Tüm bu nedenler göz önünde bulundurularak kadınların şiddete maruz kalmalarına engel olacak sosyal





hizmetlerin erişilebilir olması ve sistemli bir biçimde yürütülmesi şarttır. Zira şiddete maruz kalan kadınların can güvenliği de göz önünde bulundurulduğunda şiddeti önleme ve müdahale hizmetlerinin (şiddetin nedeni ve sonuçları hakkında bilgilendirme gibi) önemi artar. Ayrıca Polat (2012)'in da ifade ettiği gibi şiddete müdahale hizmetlerinin kriz durumunda güvenlik ve tıbbi tedaviyi içermesi, kriz sonrasında ise istihdam danışmanlığı, meslek edindirme, ev bulma gibi hizmetlerin de zamanında ve ivedi olarak kadınlara sunulması şarttır. Özellikle şiddete uğrayan kadınların formal sosyal destek ağlarının (yani bağ kuran sosyal sermayelerinin) yetersiz olduğu göz önünde bulundurularak sağlık, hukuk ve emniyet alanında çalışanların, politikacıların ve akademisyenlerin kadınları güçlendirmek ve dolayısıyla sosyal sermayelerini güçlendirmek için harekete geçmeleri şarttır (Norris, 2003). Bu durum; bir anlamda şiddeti önleme, şiddete karşı müdahale hizmetleri gerçekleştirme ve bu girişimlere erkekleri dahil etme, yasal zeminin güçlendirilmesi gibi informal ve formal sosyal kontrol mekanizmalarının güçlü bir biçimde işletilmesini gerektirir.

#### KAYNAKÇA

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2015). *Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması*. Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık.
- Akın, Ayşe (2007). Toplumsal cinsiyet (gender) ayrımcılığı ve sağlık. *Toplum Hekimliği Bülteni*, 26(2): 1-9.
- Altınay, Ayşe Gül ve Arat, Yeşim (2008). *Türkiye'de kadına yönelik şiddet*. İstanbul: Punto.
- Australian Bureau of statistics (2002). *Discussion paper: social capital and social wellbeing*. Retrieved January 10, 2017 from <http://www.oecd.org/innovation/research/2380806.pdf>.
- Basu, Saswati (2008). *Researching violence: a focus on social capital*. Retrieved January 6, 2016 from <http://www.asianscholarship.org/asf/ejournal/articles/Basu.pdf>.
- Bishwajit, Ghose, Sarker, Sajeeb. and Yaya, Sanni (2016). Socio-cultural aspects of gender-based violence and its impacts on women's health in South Asia. *F1000 Research*, 5(802): 1-9.
- Bourdieu, Pierre (1986) The forms of capital. In J. Richardson (Ed.) *Handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241-258), New York: Greenwood.
- Bui, Hoan N. and Morash, Merry (2007). Social capital, and reaching out for help with domestic violence: a case study of women in a Vietnamese-American community. *Criminal Justice Studies*, 20(4), 375-390.
- Coleman, James S. (1990). *Foundations of social theory*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Das, C., Basu, T. K. & Basu, S. (2001). *Implications of violence against women on the development process: a cross-country analysis for defining cause - effect relationships and suggesting institutional safeguards*. Retrieved January 10, 2016 from [http://saneinetwork.net/Files/06\\_11.pdf](http://saneinetwork.net/Files/06_11.pdf).
- Demirbilek, Sevda. (2007). Cinsiyet ayrımcılığının sosyolojik açıdan incelenmesi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 44(511), 12-27.
- FRA / European Union Agency for Fundamental Rights (2014). *Violence against women: An EU-wide survey*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Galea, Sandro, Karpati, Adam, Kennedy, Bruce (2002). Social capital and violence in the United States, 1974-1993. *Social Science & Medicine*, 55: 1373-1383.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2014). *2013 Türkiye nüfus ve sağlık araştırması*. Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık Ltd. Şti.
- Hanifan, Lyda J. (1916). The rural school community center. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 67: 130-138.
- Kennedy, Bruce P., Kawachi, Ichiro, Prothrow-Stitha, Deborah, Lochner, Kimberly and Gupta, Vanita (1998). Social capital, income inequality, and firearm violent crime. *Social Science & Medicine*, 47(1), 7-17.
- McIlwane, Cathy (2013). Urbanization and gender-based violence: exploring the paradoxes in the global South. *Environment & Urbanization*, 25(1), 65-79.
- Molyneux, Maxine (2005). *Understanding women's social capital. understanding women's social capital 2005*. Global Exchange Forum Report. UK, Birmingham: Women Acting in Today's Society, The Foreign Policy Centre, Barrow Cadbury.
- Norris, Pippa and Inglehart Ronald (2006). Gendering social capital: bowling in women's leagues? In B. O'Neil and E. Gidengil (Eds.), *Gender and social capital* (pp. 73-98), New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- OECD / The Organisation for Economic Co-operation and Development (2001). *The wellbeing of nations: The role of human and social capital, education and skills*. Paris, France: OECD Centre for Educational Research and Innovation
- Parecki, Daniel (2011). *The effect of bridging and bonding social capital on female literacy in India*. Retrieved January 1, 2016, from <http://lilt.ilstu.edu/critique/Fall%202011/Literacy%20in%20India.pdf>.
- Pham, Yen K. (2013). *The relationship between social capital and school-related outcomes for youth with disabilities* (Unpublished doctoral dissertation). The Graduate School of the University of Oregon, USA.
- Polat, Gonca (2012). Kadına Yönelik Şiddet Sosyal Hizmet Perspektifi. [http://www2.bayar.edu.tr/cbukam/docs/Siddet\\_Sunumlari/Gonca\\_Polat.pdf](http://www2.bayar.edu.tr/cbukam/docs/Siddet_Sunumlari/Gonca_Polat.pdf), Erişim Tarihi: 19.12.2017.
- Portes, Alejandro (2000). The two meanings of social capital. *Sociological Forum*, 15(1), 1-12.
- Putnam, Robert D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. USA: Simon & Schuster.
- Putnam, Robert D. (1995). Bowling Alone: America's declining social capital. *Journal of Democracy*, 6(1), 65-78.
- Szreter, Simon and Woolcock, Michael (2003). Health by association? Social capital, social theory, and the political economy of public health. *International Journal of Epidemiology*, 33, 650-667.
- Şenol, Dolunay ve Yıldız, Sıtkı (2013). *Kadına yönelik şiddet algısı- kadın ve erkek bakış açılarıyla-*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.



- Tatlıhoğlu, Kasım (2013). Türkiye’de aile içi kadına karşı şiddetin psiko-sosyal ve kültürel dinamiklerinin değerlendirilmesi. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 129-149.
- UN / United Nations (2006). *Ending violence against women From words to action*. New York: United Nations Publications.
- Vefikuluçay-Yılmaz, Duygu, Zeyneloğlu, Simge, Kocaöz, Semra, Kısa, Sezer, Taşkın, L., & Eroğlu, K. (2009). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 775-792.
- Woolcock, Michael (2001). The place of social capital in understanding social and economic outcomes. *Canadian Journal of Policy Research*, 2(1), 1-17.
- World Bank (2011). *Social capital and gender*. Retrieved January 5, 2016, from <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTSOCIALDEVELOPMENT/EXTSOCIALCAPITAL/0,,contentMDK:20185289~menuPK:418213~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:401015~isCURL:Y,00.html#scw>.
- WHO / World Health Organization (2013). *Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence*. Italy: World Health Organization.
- Zolotor, Adam and Runyan, Desmond (2006). Social capital, family violence, and neglect. *Pediatrics*, 117(6), 1124-1131.